

3-Ma'ruza. Ishlarni boshidan oxirigacha xavfsiz bajarish bo'yicha mas'ul shaxslar, ularning xuquq va vazifalari. Umumiy talablar.

Reja:

I.	Ishlarni boshidan oxirigacha xavfsiz bajarish bo'yicha mas'ul shaxslar.
II.	Mas'ul shaxslarning xuquq va vazifalari.
III.	Sinov savollari.

I. Ishlarni boshidan oxirigacha xavfsiz bajarish bo'yicha mas'ul shaxslar.

- **Ishni xavfsiz bajarish uchun quyidagi tashkiliy tadbirlar amalga oshirilishi shart:**
- — **ishni xavfsiz bajarish uchun javobgar shaxs, tayinlash;**
- — **naryad yoki farmoyish berish;**
- — **ish joylarini tayyorlashga va ishlashga ijozat berishga ruxsat etish;**
- — **ish joyini tayyorlash va ishlashga ijozat berish;**
- — **ish jarayonida nazorat olib borish;**
- — **boshqa ish joyiga o'tkazish;**
- — **ish jarayonida tanaffus qilish va ish tamom bo'lishini rasmiylashtirish.**

Ish jarayonida ishni xavfsiz olib borishga quyidagi shaxslar javobgardirlar:

- — naryad, farmoyish beruvchi;**
- — ish rahbari;**
- — ish joyini tayyorlashga va ishlashga ijozat berishga ruxsat etuvchi shaxs;**
- — ish joyini tayyorlovchi shaxs;**
- — ijozat beruvchi shaxs;**
- — ishboshi;**
- — nazorat qiluvchi;**
- — brigada a'zosi.**

II. Mas'ul shaxslarning xuquq va vazifalari.

Naryad, farmoyish beruvchi shaxs ishni xavfsiz bajarish shartini belgilaydi. U naryadda ko'rsatilgan xavfsizlik choralari to'g'riligi va etarli darajadiligiga, brigada a'zolarining malakasi va soni bo'yicha etarligiga, ishni xavfsiz bajarish uchun javobgar shaxsni tayinlashga. shuningdek naryadda ko'rsatilgan xizmatchilarni elektr xavfsizligi bo'yicha gruppasi, ular bajarishi kerak bo'lgan ishga muvofiq ekanligiga javobgardir.

➤ Naryad va farmoyishni berish huquqi korxonada ma'muriy-texnik xodimiga va uning tarkibiy bo'limidagi elektr xavfsizligi bo'yicha V gruppaga ega bo'lgan shaxsga beriladi.

➤ Naryad berish huquqiga ega bo'lgan ma'muriy-texnik xodim yo'q paytida kechiktirib bo'lmaydigan ishni bajarish uchun ushbu elektr uskunani ekspluatatsiya qiluvchi elektr xavfsizligi bo'yicha IV gruppaga ega bo'lgan navbatchi xodim naryad va farmoyish berishi mumkin.

➔ Bunday paytlarda navbatchi xodimga naryad berish huquqi korxonada rahbariyatining yozma ko'rsatmasi bilan rasmiylashtirilishi kerak.

➔ Ish rahbari naryadda ko'rsatilgan barcha xavfsizlik choralarining bajarilishi va uni etarligiga, ijozat beruvchi va ishboshi tomonidan brigada a'zolariga berilgan yo'riqnoma sifati va to'raligiga hamda ish jarayonida ishni xavfsiz olib borishni tashkil qilishga javob beradi.

➔ Ish rahbari qilib elektr xavfsizligi bo'yicha V gruppaga ega bo'lgan muhandis-texnik xodimlar tayinlanishi kerak. Agar bajarilayotgan ish ba'zi bosqichlarda ish rahbaridan uzluksiz nazorat va ish rahbari boshchiligida bajarilishini talab qilsa, u holda naryad beruvchi naryadning «Alohida ko'rsatmalar» deb qayd etilgan satriga bu haqda yozib qo'yishi kerak.

➤ **Ish joyini tayyorlashga va ishlashga ijozat berishga ruxsat etuvchi shaxs** ish bajarish uchun koʻzda tutilgan elektr uskunani oʻchirish va erga ulagich oʻrnatish va ularni amalga oshirish imkoniyati choralarining etarligicha borligiga, hamda ishga qoʻyiladigan brigadalarni ish boshlash vaqti va ish joyini muvofiqlashtirishga javob beradi.

➤ **Ish joyini tayyorlashga va ishlashga ijozat berishga ruxsat etuvchi shaxs** navbatchi yoki ish joyini tayyorlayotgan tezkor-taʼmirlash xodimlariga hamda ishlashga ijozat beruvchiga elektr uskunani oldindan bajarib qoʻyilgan oʻchirish ishlari va uskunalari erga ulangani haqida maʼlumot berishi shart.

➤ **Ish joyini tayyorlashga va ishlashga ijozat berishga ruxsat etish mansab yoʻriqnomasiga asosan, elektr xavfsizligi boʻyicha IV gruppaga ega boʻlgan navbatchi xodim** korxonaga koʻrsatmasiga binoan vakolat berilgan maʼmuriy-texnik xodimgina haqlidir.

- **Ish joyini tayyorlovchi shaxs naryadda ko'rsatilgan ish joyini to'g'ri va aniq tayyorlashga hamda ish sharoitiga ta'luqli tadbirlarni (elektr uskunani qulflash, xavfsizlik texnikasi shiorlarini osish, to'siq qo'yish va hokazolarni) bajarishga javob beradi.**
- **Ish joyini tayyorlash huquqi ushbu elektr uskunada tezkor o'chirish-yoqish huquqi berilgan navbatchi yoki tezkor-ta'mirlash xodimgagina beriladi.**
- **Ishlashga ijozat beruvchi ko'rilgan xavfsizlik chora-tadbirlarning to'la va to'g'riligiga, ularni naryadda ko'rsatilgan choralarga mosligiga, ish joyi va uni xususiyatiga, ishlashga berilgan ijozatning to'g'riligiga hamda berilayotgan yo'riqnomaning sifati va uni to'laligiga javob beradi.**
- **Ijozat beruvchi shaxslar navbatchilardan yoki 4.1.13-bandda qayd etilgan shartlar bajarilgan bo'lsa, havo elektr uzatish tarmoqlarida ishlashga ijozat berish mustasno qilingan hollarda, tezkor-ta'mirlash xodimlaridan tayinlanadi. 1000 V kuchlanishdan yuqori bo'lgan elektr uskunada ishlashga ijozat beruvchi IV gruppaga, 1000 V kuchlanishgacha bo'lgan elektr uskunada esa ishlashga ijozat beruvchi III gruppaga ega bo'lishi kerak.**

Ishboshi quyidagilarga javob beradi:

— tayyorlangan ish joyi naryad ko'rsatmasiga mos ekanligiga;

➤ — brigada a'zolariga berilgan yo'riqnomaning aniq va to'raligiga;

➤ — kerakli himoya vositalari, asbob-uskunalar, inventarlar va moslamalarning borligiga, soz va etarliligiga hamda ulardan to'g'ri foydalana bilishligiga;

➤ — ish joyidagi to'siqlarni, xavfsizlik texnikasi shiorlari va belgilarni, berkitish uskunalarining butligini saqlashga;

➤ — ishni boshidan oxirigacha xavfsiz va ushbu qoidaga asosan bajarilishiga javob beradi.

➤ *Ishboshi brigada a'zolari ustidan doimiy nazorat olib borishi va mast holdagi brigada a'zosini ishdan chetlatishi zarur.*

➤ Naryad bilan 1000 V kuchlanishdan yuqori boʻlgan elektr uskunada ish boshchi elektr xavfsizligi boʻyicha IV gruppaga, 1000 V kuchlanishgacha boʻlgan elektr uskunada esa III gruppaga ega boʻlishi shart. Zararli gazlar paydo boʻlish xavfi bor erosti inshootlarida va kuchlanish ostida bajariladigan ishlarda esa ish boshchi IV gruppaga ega boʻlishi kerak.

➤ Ushbu Qoidani 4.3.2.7.5 va 15.2.1 bandlarida koʻrsatilgan hollardan tashqari barcha elektr uskunada farmoyish bilan ish olib borishda ish boshchi elektr xavfsizligi boʻyicha III gruppaga ega boʻlishi mumkin.

➤ Elektr uskunada mustaqil ishlash huquqiga ega boʻlmagan brigada ishchilari ustidan nazorat olib borish uchun nazorat qiluvchi shaxs tayinlanishi kerak.

Nazorat qiluvchi quyidagilarga javob beradi:

- — tayyorlangan ish joyi naryad ko‘rsatmasiga mos ekanligiga;
- — ish joyiga qo‘yilgan erga ulagich, to‘siqlar, xavfsizlik shiorlari va belgilarining, o‘chirish uzatkichlari qulflarining but saqlanishiga;
- — ish olib borayotgan brigada a‘zolarining tok urish xavfidan saqlashga;
- Ish jarayoni bilan bog‘liq xavfsizlikka javobgar shaxs, shu brigada boshqaruvchisi bo‘lib, bu shaxs brigada tarkibiga kirib, doimo ish joyida bo‘lishi shart. Uning familiyasi naryadning «Alohida ko‘rsatmalar» deb qayd etilgan satriga yozib qo‘yilishi kerak. **Nazorat qiluvchi shaxs elektr xavfsizligi bo‘yicha III gruppaga ega bo‘lgan ishchidan tayinlanishi mumkin.**
- *Har bir brigada a‘zosi ushbu Qoida talablarini, ishlashga ijozat berish paytidagi va ish jarayonida olgan yo‘riqnoma hamda mehnatni muhofaza qilish bo‘yicha mahalliy yo‘riqnoma talablarini bajarishi shart.*

Javobgar shaxslarning o‘rindoshlik yo‘li bilan bajarishlari mumkin bo‘lgan vazifalari.

Javobgar shaxs	O‘rindoshlik yo‘li bilan bajarilishi mumkin bo‘lgan vazifalar
Naryad beruvchi	Ish rahbari; Navbatchisiz elektr uskunada ishlashga ijozat beruvchi shaxs
Ish rahbari	Ishboshi
Tezkor-ta‘mirlash xodimdan tayinlangan ish rahbari	Navbatchisiz elektr uskunada ishlashga ijozat beruvchi shaxs
Tezkor ta‘mirlash xodimdan tayinlangan ishboshi	Sodda va oddiy sxemali elektr uskunada ishlashga ijozat beruvchi
Elektr xavfsizligi bo‘yicha IV gruppaga ega bo‘lgan ishboshi	4.11.18-bandda ko‘rsatilgan hollarda ishlashga ijozat beruvchi
Tezkor ta‘mirlash xodimdan tayinlangan ishlashga ijozat beruvchi	Brigada a‘zosi

➔ **Korxonada rahbarining yozma ko'rsatmasi bilan o'z ishchilariga qo'yidagi huquqlarni berish rasmiylashtiriladi: naryad, farmoyish beruvchi, ish rahbari, ishboshchi, ishlashga ijozat beruvchi (tezkor-ta'mirlash xodimidan), shuningdek elektr uskunani yakka o'zi ko'rib chiqish huquqiga ega bo'lgan xodimlar. Javobgar shaxslar o'rindoshlik yo'li bilan 2-jadvaldagi qo'shimcha vazifalarning birini bajarishlari mumkin.**

➔ **Havo elektr tarmog'ida kommutatsion apparatdan foydalanmasdan ish joyini tayyorlashda faqat kuchlanish bor yo'qligini tekshirish va ko'chma erga ulagichni qo'yish kerak bo'lgan hollarda ish rahbari yoki ta'mirlash brigadasidan tayinlangan ishboshi o'rindoshlik bilan ishlashga ijozat beruvchi shaxs vazifasini bajarishi mumkin.**

III. Sinov savollari.

- 1. Tashkiliy tadbirlarga qo'yiladigan asosiy talablar.**
- ➔ 2. Ishni xavfsiz olib borish uchun javobgar shaxslar.**
- ➔ 3. Naryad va farmoyish beruvchi, ish rahbari, ish joyini tayyorlashga va ishlashga ijozat berishga ruxsat etuvchi, ish joyini tayyorlovchi, ijozat beruvchi, ishboshi, nazorat qiluvchi shaxslar va brigada a'zolarining javobgarligi.**